

Рецензия

На проф. д.ист.н. Рая Заимова (И-т за балканистика с ц-р по тракология, БАН)

За дисертационния труд на Васил Костов на тема „Историческият дискурс в книгата на пропок Осия и модерната библейска критика“

За присъждане на образователната и научна степен „доктор“

Трудът на Васил Костов се състои от единадесет глави, въведение, две приложения, списък на използвани съкращения и литература или общо 233 страници. Докторантът е завършил няколко специалности. Последните, които ни интересуват във връзка с дисертацията му, са бакалавър по богословие и магистър по библеистика (Висшия евангелски институт – ВДУ „Св. Тривелий“), магистър по старогръцки език (Софийски у-тет) и магистър по история и религия към департамента по история (Нов български у-тет). Като преподавател в последната специалност имам преки наблюдения от Васил Костов и неговите интереси към ранната история на човечеството от преди Христа. Съчетаването на споменатите дисциплини спомага за насочването му към библейски проблем или това са старозаветни текстове, носители на познания за древните времена и царства. Съвременните технологии дават възможност на докторанта да използва староеврейски и старогръцки шрифтове при цитиране на определени ключови пасажии. Това убеждава читателя в търсена достоверност и посочва знанията на автора по тези „мъртви“ езици.

Обикновено в началото на всеки дисертационен труд се прави преглед на литературата по поставената тема и поставя проблемът, който ще се разглежда. Този подход е изцяло спазен като дисертантът излага позициите на редица съвременни критици на библейските текстове от различни гледни точки, в това число и на шумели изследвания от последните години. Целта на дисертанта е да изведе на преден план исторически факти и събития от царствата Израил и Юда, както и да установи до каква степен са достоверни. Макар и заключени в тогавашното време, те предлагат основа за изграждане на представи за религията, културата и бита на древните народи. Модерната библейска критика служи за основа в изследването му. Очертаните насоки в труда са основателно подкрепени от анализ на първите преводи на текста на пророк Осия.

Началните две глави ни въвеждат в сферата на преводите на Свещеното писание от оригиналния староеврейски език и произтичащите от това трудности поради факта, че връзката семитските езици – индоевропейски поражда често пъти двусмислие. Тези универсални и нерешими проблеми са подкрепи с редица изследвания за преводите, както и със свитък от публикации върху книгата на пророк Осия. Дисертантът се изявява като добър познавач на обнародвани студии преди всичко от библейска гледна точка, публикувани на различни езици и изследователи.

Естеството на изследването изисква излагане на някои уточнения преди пристъпване към същинския дял от труда, посветен на историческите събития в Книгата на пророк Осия. В главата „Библията и нейната историческа стойност“ се пояснява ролята на пророците в Стария завет. Тук

авторът посочва своя избор в изследване на подадена от пророците информация, истинна и достоверна за тяхното време, както и очертаващи се бъдещи събития от историята на Израил. Съвсем логично Четвъртата глава от дисертацията въвежда в историческата рамка в Книгата на пророк Осия, както и с трудния проблем за хронологията. Следващите две глави са посветени на монархията в Израил и на нейното отразяване в изследвания текст на пророка. Анализът на събитията за Северното царство, нар. Израил и за Южното, нар. Юда дава представа за реалността, в която живее Осия. Картината се допълва от величието и падението на Израил. Като главна тема в общо шест библейски книги се явява темата за монархията, нейното възникване, помазване на първия ѝ цар на Израил Саул, промяната в нейната структура до времето на разрушаването на Йерусалим и падането на Юда под властта на Вавилон (587 г. пр.Хр.) Като обем, тези две глави се нареждат след Десета глава посветена на историко-лингвистично изследване на гръцкия текст в първа, втора и трета глава от Книгата на пророк Осия.

Проследяват се събитията, които отразяват времето на Осия с възникването, развитието и упадъка на монархията в Израил. В тълкуванията си дисертантът пояснява редица характерни за библейското повествование черти: какво е угодно на Бога, какви са наказанията за горделивите, какви са практиките на царете и жертвоприношенията и т.н. Това е наниз от необходими уточнения, които водят читателя до приемане на тезата, популяризирана от Синедриона още през I в. сл. Хр., че Книгата на Осия е канонична: възвестява идването на Исус и неговата жертва на кръста за Спасението на човешкия род. Като цяло, всички величия и падения, всекидневния живот, бита и нравите на тогавашното израилево общество са

вплетени в богословските идеи. Това е текст, който поради посочените характеристики, е привличал вниманието на много изследователи.

В Десетата глава от дисертацията Васил Костов се изявява като опитен филолог. Българският ревизиран превод от издателство „Верен“, 2001 имащ за основа оригиналните текстове от Константин Фотинов и Петко Р. Славейков, е сравнен със старогръцкия от „Септуагинта“ и други ръкописи от вековете на ранното християнство. Тук авторът дава и свои варианти на преводи от старогръцки на съвременен български език като излага свои наблюдения по темата за транслитерацията, предадения смисъл и т.н. И тъй като словото на пророка Осия има своя проекция във времето, това амбициозно изследване се уповава и на известни текстове от Новия Завет, на посланието на апостол Павел към римляните. Затова и като логичен завършек на работата си Васил Костов излага редица аспекти от съвременното значение на Книгата на пророк Осия – текст, който е непреходен и едва ли някога ще избледнее в изследователското поле.

Авторът прилага български превод на пророк Осия (преди всичко по издание на Българско библейско дружество, 2012 г.) като приложение в края на дисертацията си след индекс на топонимите и географски карти посочващи библейските места. Това е много сполучлив подход с цел повече яснота за поставения проблем.

От значение е също и списъкът на съкращенията, който следва въпросния библейски текст, цитиран и анализиран в различни преводи, използвани от Васил Костов при работата му над дисертацията. Тук бих отбелязала една

бележка или по-скоро пропуск в труда: четящият не винаги е наясно от кой превод и издание са цитираните откъси.

Към тези свои наблюдения ще отбележа, че заключението до голяма степен повтаря първите глави от дисертацията, а в същото време липсват подчертано приносните моменти (историко-филологически) от съвременния прочит и анализ на Васил Костов. За сметка на това, индексът на топонимите е изработен много прецизно. Дисертацията се затваря с обемист списък на използвана литература и речници на няколко езика.

Изтъкнатите по-горе слабости не принижават качествата на дисертационния труд, който е единственото до този момент специално изследване на Книгата на пророк Осия. Авторефератът отговаря на съдържанието на дисертацията. Смятам че пред нас има един интересен прочит на старозаветен текст, представен въз основа на съвременни методи от библеистиката. Лично за мене беше удоволствие да се запозная с написаното от докторанта, на когото пожелавам успешни бъдещи търсения в тази област.

С това призовавам уважаемите членове на научното жури да присъдят на Васил Костов образователната и научна степен „доктор“.

София, 16.06. 2017 г.

проф. д.ист.н. Рая Заимова